

כבוד התורה - כל תלמיד חכם מצווה להדרו

שם דרך

מאמר 1

כתר תורה.

כבוד התורה והזקנים - עיקר בקבלת התורה

כבוד ישראל והזקנים - ההכנה לקבלת התורה
 ב. ונראה כי מדברי הרמב"ן שם מתבאר הענין, וז"ל:
 "ורש"י כתב שתיים עשרה עינות מים כנגד שנים עשר שבטים
 נזדמנו להם, ושבעים תמרים כנגד שבעים זקנים. לא ידעתי מוחו
 הזימון הזה, אם במעשה נסים נעשו שם באותה שעה. אבל ראיתי
 במכילתא ר' אלעזר המודעי אמר מיום שברא הקב"ה את עולמו
 ברא שם שתיים עשרה מבויעין כנגד י"ב שבטי ישראל ושבעים
 דקלים כנגד שבעים זקנים. וספר הכתוב זה, כי חנו עליהם כל
 שבת על מבויעו, והזקנים ישבו בצלם לשבח הא-ל עליהם שחכין
 להם כן בארץ ציה".

ונראה שכוונתו במה שהביא למכילתא שמששת ימי בראשית
 חכין הקב"ה לבני ישראל את י"ב עינות המים ושבעים התמרים
 כדי שיחיו מזומנים להם בלכתם במדבר - ליישב ולבאר את הענין
 המיוחד והחידוש בייב עינות המים ושבעים התמרים שהיו
 באילים. דיש להבין מדוע הוצרך הקב"ה להכניס עוד מששת ימי
 בראשית, וכי לא סגי לעשות להם נס ולהמציא להם מים ותמרים
 במדבר, וכפי שהיו מסובבים במעשי נסים בכל צרכיהם כל ימי
 לכתם במדבר. אלא על כרחך שבא ללמדנו שכל תכלית עינות

חמים והתמרים לא היתה רק כדי לרוות את צמאונם של ישראל
 ולהצילם מן החמה, אלא עניינם לכבודם של ישראל ולכבודם של
 הזקנים, שמכיון ועומדים הם ללכת בארץ ציה ומדבר, הוכנו להם
 כבר מששת ימי בראשית אותם המעינות והתמרים לכבודם של
 ישראל ולכבוד הזקנים כדי שכל שבת "יחנה על מבויעו" וכל זקן
 "יניח בצל תמר".

תורה עמוקה למדנו מכך ש"סיפר הכתוב זה, כי חנו עליהם כל
 שבת על מבויעו, והזקנים ישבו בצלם לשבח הא-ל עליהם שהכין
 להם כן בארץ ציה" - כי כמו שהיה חיוני להם מים ומזון להחיות
 נפשם במדבר הגדול והנורא, כך באותה מידה חיוני כבודם של
 ישראל וכבוד הזקנים. שכן לא רק צרכיהם החיוניים הוכנו מעת
 בריאת העולם, אלא גם שבעים תמרים שאינם לצורך צל שחרי
 ענני הכבוד סכנו עליהם והגינו עליהם מחוס השמש בעטרת
 גדולה וכבוד, וכן גם שתיים עשרה המעינות, מעין מיוחד לכל
 שבת ושבת, שלכאורה די היה להם במעין אחד גדול להרוות
 צימאונם - הוכנו מששת ימי בראשית לצורך מטרה אחת, והיא
 כבודם של ישראל וכבוד הזקנים.

והטעם לבריאת עינות המים ותמרים עוד מששת ימי בראשית,
 מפני שכבוד ישראל הוא מיסוד האמונה והתורה ובבורא
 עולם שאנו "בנו בכורו" ו"עם סגולתו", ו"מי כעמד ישראל גוי
 אחד בארץ".

ולמדים אנו עוד, כי הכבוד הזה שניתן לישראל ולזקנים היה
 כהקדמה למתן התורה ושימש כהכנה לקבלתה, להשריש
 ולהטביע בבני ישראל את הנהגת הכבוד והחשיבות בכבודם של
 ישראל וכבודם של הזקנים מוסרי התורה, ומזה ילמדו כי יסודות
 אלו הם מעיקרי האמונה ועיקריים בקבלת התורה.

ומטעם זה חזרה התורה בפרשת מסעי והזכירה את י"ב עינות
 מים ושבעים התמרים שהיו באילים, משום שענין כבודם של
 ישראל וכבוד הזקנים עיקר גדול הוא, וצריך חזרה ושינון לקובעו
 בליבם כיתד בל תימוט.

כבוד תלמיד-חכם

הביטוי 'כבוד תלמיד-חכם' אינו מופיע בשום מקום בגמרא. בוודאי שיש מצווה לכבד תלמיד-חכם¹, אבל הביטוי עצמו אינו מופיע. ישנו הביטוי 'כבוד התורה', והכוונה היא לכבוד תלמיד-חכם.

בגמרא שבועות נמצאת ההלכה שמושיבים תלמיד-חכם שבא להעיד בבית-דין אף-על-פי שבתורה יש מצווה "ועמדו שני האנשים"², כלומר שעדים חייבים להעיד בעמידה. מכל מקום אומרת הגמרא "האי עשה והאי עשה" – עשה דכבוד התורה עדיף³. מצוות עשה של "ועמדו שני האנשים" לעומת מצוות עשה של כבוד התורה – כבוד התורה עדיף. הביטוי הזה של 'כבוד התורה' מבליט שאין כאן עניין של כבוד אישי-פרטי של אדם מלומד, אלא כבוד התורה וכבוד ד' נותן התורה. כבוד תלמיד-חכם נובע מאמונה בתורה שבכתב ותורה שבעל-פה, שמתגלה באמיתיותה בתלמיד-חכם. כבוד – פירושו – גילוי, הופעה. כגון "כבודו מלא עולם"⁴. כמוכן יש מדרגות בתלמידי-חכמים, אבל כל תלמיד-חכם הוא המשך חיוניות התורה של "חיי עולם נטע בתוכנו"⁵, ועליו נאמר "משה, שפיר קאמרת"⁶. זאת אומרת שכל תלמיד-חכם הוא ניצוץ והמשך של משה רבנו מקבל התורה. לכן סוף סוף כבוד כל תלמיד-חכם הוא כבוד ד'⁷. 'כבוד תלמיד-חכם' אינו מושג אנושי אלא מושג אלוהי.

לעומת כבוד תלמיד-חכם שהוא כבוד ד' וקידוש השם – ביזוי תלמיד-חכם הוא חילול השם. וידועה העובדה שאאמו"ר הרב זצ"ל נרעש מפני אדם שביזה תלמיד-חכם, ויצא בתוקף ובחזקה נגד חילול השם זה. וכמה יש להצטער על התופעה של ביזיון תלמיד-חכם שיוצא מאנשים שומרי תורה. הם מבקרים תלמידי-חכמים וגדולי תורה ואת הרבנות הראשית בעיתונות ולפעמים הדברים מגיעים לחירופים וגידופים. הרי אפילו מי שאומר "מאי אהני לן רבנן" [=מה הועילו לנו חכמים] דינו כאפיקורוס, ואין לו חלק לעולם הבא⁸. המבזים תלמידי-חכמים הם אנשים שומרי תורה אבל אינם לומדים הלכות שמירת הלשון – החמורות כל-כך וכל שכן נגד תלמידי-חכמים, ולכן נעשה אצלם הפקר. הם מתיימרים לעשות לשם שמים ולתיקון הדת, אבל בינתיים מהרסים. לכן יש צורך וחשיבות להזכיר רוממות העניין של כבוד תלמיד-חכם.

1. רמב"ם, הלכות תלמוד תורה ו א. טור, יו"ד רמג. 2. דברים יט. 3. שבועות ל ב. 4. קדושה לש"ץ בשחרית של שבת. 5. עיין טור, או"ח קלט. 6. שבת קא ב. 7. עיין באריכות הערת רבנו בסוף עזרת כהן עמ' תכז-תכח. 8. סנהדרין צט ב. 1